

*Nenechať zahynúť nikoho, ni seba,
naplniť šťastím každého, i seba,
to je správne,
to pamätať si treba.
(Bertold Brecht)*

Srdečne Vás pozývame na

Koncert proti vojne a za ľudské práva pre všetkých,

ktorý sa bude konať

10. decembra 2002, v Deň ľudských práv o 18.00 hod.
v Bratislave-Petržalke, kultúrne stredisko **Cik-cak centrum**
(doprava autobusmi č.80, 86, 95 a 95, zastávka Markova ul.)

Účinkujúci: *Tomáš Horkay, Karin Sarkisian, Tomáš Nemeč*

Autori: *F.Chopin, K.Sarkisian, S.Prokofiev*

Krátky príhovor prednesie Eduard Chmelár

Vstup voľný. Tešíme sa na Vašu účasť!

Koncert sa uskutoční vďaka podpore Socialistického zväzu mladých SR.

Koncert proti vojne a za ľudské práva pre všetkých

Úvodné slovo prednesie *Eduard Chmelár*, prezident Inštitútu pre solidárnu spoločnosť

F.Chopin: Polonéza-fantázia As dur, op.61

Tomáš Horkay - klavír

K.Sarkisian: Spomienky

Karin Sarkisian - klavír

S.Prokofiev: 2.sonáta pre klavír, op.14

Tomáš Nemeč - klavír

M.Válek: Výber z diela

Beáta Dreisigová - recitácia

Vojna. Toto strašidelné slovo vo väčšine uvažujúcich a citlivých ľudí vyvoláva stále hrôzu. Bude raz možný svet bez zbraní, násilia, vojny a útlaku? Na úsvite tretieho tisícročia je zatiaľ v nedohľadne. O to viac znepokojuje, že sa na program dňa dostávajú stále nové a nové vojny. Jediná supervelmoc - Spojené štáty Americké - si dokonca vyhradzuje právo viesť ju proti komukoľvek, kedykoľvek a kdekoľvek, ak podľa názoru jej politickej elity ich daná krajina niečím ohrozuje. Dnes sa stáva aktuálna vojna proti Iraku - krajine, ktorá v dôsledku prvého amerického bombardovania a následných ekonomických sankcií prišla o státisíce ľudských životov a extrémne schudobnela.

Umenie, umelci nemôžu zostať v týchto pohnutých časoch ľahostajní. Protivojnová literatúra, maliarstvo, hudba tvoria mohutnú kapitolu dejín ľudskej tvorivosti, predovšetkým z obdobia Druhej svetovej vojny. Dnes proti barbarstvu nezmyselného zabijania protestuje najmä mládež a milióny jednoduchých ľudí v uliciach a námestiach Florencie, Washingtonu či Londýna. Sociálna angažovanosť je príznačná skôr pre alternatívnu kultúrnu scénu, než pre hlavný prúd umeleckých snáh. Je však nesporné, že vášnivá sociálna kritika je jedným z autentických, legitímnych a bytostne potrebných poslaní nielen literatúry, divadla či filmu, ale v neposlednom rade i hudby. Hudby, ktorá je síce spomedzi všetkých umení najabstraktnejšie, no zároveň aj najemotívnejšie, najbezprostrednejšie účinkujúce.

Tento koncert sa koná 10. decembra, kedy si pripomíname 54. výročie prijatia Všeobecnej deklarácie ľudských práv. Nemožno prehliadnúť, že práve vojna umožňuje najmasívnejšie ohrozenie ľudských práv. Ako sa však dodržiavajú ľudské práva v čase mieru? Na túto otázku nech odpovie niekoľko strohých, no napriek tomu mnohovravných faktov a čísiel.

Z vyše 6 miliárd obyvateľstva Zeme 800 miliónov trpí podvýživou - denne z nich zomrie 35 tisíc detí. Jedna miliarda obyvateľov planéty nevie čítať a písať, pol druhá miliardy nemá riadnu pitnú vodu, dve miliardy žijú bez elektriny. Jedna miliarda ľudí na svete nemá prácu, tristo miliónov detí sa nachádza v ponižujúcom postavení otrokov a 4.3 miliardy je nútených vyžiť z menej ako dvoch dolárov denne. Navyiac každým dňom sa zväčšuje nespravodlivá sociálna nerovnosť tak medzi obyvateľstvom Zeme, ako aj vo vnútri jednotlivých štátov - 225 najbohatších ľudí v USA vlastní toľko majetku, ako 47 percent najchudobnejších na našej planéte!

Nech je náš koncert protestom proti vojne, násiliu a pošliapavaniu ľudských práv kdekoľvek na svete, vrátane našej krajiny: veď k nim nepatrí iba právo na slobodu prejavu, politického výberu a ekonomickej voľby medzi množstvom jagavých tovarov, ale aj právo na vzdelanie, zdravotnú starostlivosť, prácu a zotavenie, dôstojnú existenciu v mladosti i starobe. Nech je náš koncert nástojčivým volaním po ľudskej dôstojnosti, slobode a solidarite všetkých kontinentov, rás, etník, náboženstiev i pohlaví.

Fryderik Chopin /1810-1849/ je jedným z najväčších, najpopulárnejších romantikov hudobných dejín. Jeho mazúrky, nokturná či etudy zaznievajú denne za stenami stoviek hudobných škôl, niektoré jeho melódie našli cestu do exkluzívnych evergreenových výberov pre širokú verejnosť typu „Hudba na snívanie“. Oveľa menej sa zdôrazňuje iná tvár jeho hudby: smelé novátorstvo predovšetkým v oblasti harmónie, dramatická konfliktnosť jeho balád a scherz, nesmierna široká paleta výrazových sfér od strohej aforistickej prelúdií, lyrickej nehy noktúrnu po burcujúci heroizmus slávnej Revolučnej etudy či ľudové intonácie niektorých mazúrk. Netreba zabúdať, že Chopinovo dielo sa zrodilo v období tuhého útlaku Poľska cárskym Ruskom. Túžba po domove a žiaľ nad neradostnou existenciou poľského národa je v tvorbe tohto parížskeho emigranta (od roku 1830, prakticky do smrti) tak evidentná, ako univerzálne, nadčasové posolstvo jeho kompozičného odkazu.

Chopinove diela vznikli takmer výlučne pre klavír a sú žánrovo i druhovo veľmi ľahko zaraditeľné, vyhranené, prehľadné. Ak vyjadrujú - s nevyhnutnou mierou zjednodušenia - jeho mazúrky elegickú túžbu po vlasti, nokturná sprostredkujú intímne obrazy nočného ticha a valčíky ospevujú bezstarostné životné radosti, v polonézach nachádzame tón neochvejnej poľskej hrdosti. Pravda, temperamentný rytmus tohto pôvodne aristokratického tanca Chopin pretavil takpovediac do mramoru, štylizoval do podoby náročných koncertných skladieb.

Celkom osobité miesto v jeho tvorbe zaoberá Polonéza-fantázia As dur, op.61. Vznikla na prelome rokov 1845 a 1846, v čase, keď autorova pľúcna choroba sa zhoršila, navyše nedobрым smerom sa vyvíjal aj jeho legendárny vzťah s francúzskou spisovateľkou George Sandovou. Polonéza-fantázia je tiež Chopinovou poslednou rozsiahlejšou skladbou - po nej vzniklo už iba niekoľko mazúriek a valčíkov. Ako vyplýva už z jej názvu, kombinuje charakteristickú polonézovú intonáciu s princípom voľnej fantázie - a táto kombinácia je v dejinách hudby celkom ojedinelá. Jej výsledkom je približne trinásťminútové hudobné dielo mimoriadnej psychologickkej hĺbky, evokujúce formové i harmonické výboje, ktoré sa uskutočnili až za Chopinovej smrti. Polonézový charakter sa dostáva do popredia iba miestami; väčšinou je „zakrytý“ akousi tajomnou, záhadnou žiarou, priam mystickým hľadaním nevysloviteľného. Skladba je popretkávaná komplikovanou sieťou motivických súvislostí a jej hlavná myšlienka sa zrodí až po nalievavom otázniku úvodných akordov, pomaly, akoby z ničoho. Nástojčivé hľadanie, odlúčenosť a rezignácia sú prerušované búrlivými erupciami nezlomnej ľudskej vôle a vášne. Najviac na Polonéze-fantázii fascinuje azda jej mohutný, triumfálny, extatický záver, akoby symbolizujúci ťažko vybojované víťazstvo ľudskej dôstojnosti nad silami temna, zla, ničenia a strachu.

Sergej Prokofiev (1891-1953) je jedným z najvýraznejších osobností hudby 20.storočia. Aj keď jeho hudobný štýl do istej miery vychádza z odmietnutia romantizmu, antiromantizmus a modernizmus nechápal ako vývesný štít: jeho hudba je pravdivá, skutočná a úprimná. Hoci prešiel zložitým a kľukatým tvorivým vývojom, charakteristickou črtou jeho hudobného jazyka zostal povestný sarkazmus, drsná groteska a prudký temperament. Predovšetkým pre obdobie 1910-1930 je v Prokofievovej tvorbe typický zvukový radikalizmus a nespútaná invencia; nemožno pritom prehliadnuť súvislosť s predrevolučným spoločenským vrením v Rusku, ktoré svojim spôsobom našlo odraz aj v Prokofievovom diele. O tom, akú reakciu vyvolala táto hudba v radoch konzervatívneho ruského obecnstva, nechajme hovoriť významného ruského muzikológa a kritika Borisa Vladimiroviča Asafieva.

„Prokofievove Sarkazmy, v porovnaní s ranými veršami Majakovského dráždili citelnejšie a hrôza z nich sa vplýjala do vedomia silnejšie a nástojčivejšie. Keď Prokofiev vystupoval pred obecnstvom z radov meštiactva, zloba tryskala veľmi prudko. Pamätám sa na búrlivé reptanie, nenávisť, ale zároveň aj súhlasný šum pri predvedení orchestrálnej Skýtskej suity pod autorovou taktovkou na symfonickom koncerte v Mariinskom divadle...“

Prokofievovou hudbou bol nadšený aj fenomenálny básnik Vladimír Majkovskij: *„Čo sú už pre mňa vaši Beethovenovia! Som ochotný vzdať sa celej starej hudby kvôli jednému Prokofievovi“*, vyhlásil.

Práve spomenuté kompozície, Sarkazmy a Skýtska suita tvoria pilier najpokrokovejšej etapy Prokofievovej tvorby. Po drsnej, búrlivej mladosti nasledovala veľkoleposť stredného obdobia a klasická vyrovnanosť poslednej fázy - pričom autor nikdy celkom nerezignoval na buričský prvok a vieru v silu človeka ako pretvoriteľa sveta. Chcel písať a písal pre masy, nielen pre úzku skupinu znalcov - to však z jeho strany neznamenal žiadne umelecké ústupky. Po roku 1948 spolu so svojim geniálnym kolegom D.Šostakovičom bol vystavený ostrej, nespravodlivej kritike za údajný formalizmus a nezrozumiteľnosť; plnej umeleckej rehabilitácie sa dočkal až posmrtno, po roku 1958. Preslávil sa nielen siedmimi symfóniami,

ale aj operami Hráč, Láska k trom pomarančom, Vojna a mier, Príbeh ozajstného človeka a baletmi Rómeo a Júlia či Ocelový skok.

Prokofiev bol sám vynikajúcim klaviristom a deväť klavírných sonát patrí ku klenotom jeho tvorby. Druhá klavírna sonáta vznikla v roku 1912, v období spomenutého revolučného kvasu. Pozostáva zo štyroch častí: Allegro - Scherzo - Andante - Finale. Charakterizuje ju neprerušené striedanie kontrastných nálad, bohatstvo hudobných obrazov a emotívnych obsahov a výrazová koncentrovanosť. Striedajú sa v nej dramatická evolučnosť, tanečno-komické prvky, „barbarská“ motorickosť ale aj hlboký, poetický lyrizmus. Sonáta je prejavom neviazanej životnej sily, energickým výrazom vôle, ktorá v konečnom dôsledku poráža sily brutality a deštrukcie. Prvý raz zaznela 23. januára 1914 v Moskve v rámci večerov novej hudby, v predvedení samotného autora.

Miroslav Válek /1927- 1992/ patrí k najvýznamnejším osobnostiam povojnovej slovenskej poézie. Jeho básnická tvorba ohlasovala nové kvality vo vývine slovenskej poézie šesťdesiatych rokov. V centre Váلكovej pozornosti bol vždy človek a jeho postoj k okolitému svetu, nezatváranie očí pred problémami, naopak jednoznačné vyjadrovanie sa k nim. Už prvá zbierka *Dotyky* /1959/ prekvapovala nielen novosťou lyrickej výpovede, ale aj vyhraným a zrelým postojom k zobrazovanej skutočnosti, ktorou je predovšetkým vnútorný svet jednotlivca plný napätia a citových drám. V ďalšej zbierke *Príťažlivosť* sa autor predstavil ako neoddeliteľná súčasť okolitého sveta minulého, prítomného i budúceho. Tragická historická skúsenosť núti hľadať opory, nachádzať ich v zemi, domove, v spoločenstve jednotlivca a kolektívu. Aj tretia zbierka *Nepokoj* /1963/ vyznieva ako previerka básnikovej dôvery v človeka. A Válek zisťuje, že človek nie je len obeťou situácie, ale že ju aj utvára, nielen trpí, ale utrpenie spôsobuje, smrť nielen prijíma, ale aj rozdáva. Aj v *Milovaní v husej koži* /1965/ je subjektom človek so svojimi tragickými pocitmi. V básnickom cykle *Slovo* /1976/ sa do popredia dostal najmä socialistický humanizmus. Vyjadril sa k aktuálnym spoločenským protikladom súčasného sveta. Práve v *Slove* je prvoradým spoločensko-politický aspekt bez toho, aby poézia strácala na svojej vysokej umeleckej hodnote. Táto symbióza mohla vzniknúť len nesmierne jemným spojením opravdivého umeleckého básnikovho majstrovstva s rovnako opravdivým jeho osobným politickým presvedčením. Motívy lásky, ktoré v *Slove* len slabo rezonovali, nechal M. Válek plnšie zaznieť v cykle *Z vody* /1977/. Láska raz sprevádzaná nehou, inokedy krutosťou, raz istotou, inokedy pochybovačnosťou, radosťou či zase melanchóliou, chápanie a vyjadrenie ľudského citu v plnej zložitosti a protikladnosti bolo charakteristické pre väčšinu Váلكovej poézie.

Ach,

demokracia krvavá!

Ten starý žonglér slabý je

A zabíjaný zabije.

Pál!

(M.Válek: *Slovo*, úryvok)

Tomáš Horkay (1970) študoval na košickom konzervatóriu organ (E.Dzemjanová) a hudobnú vedu na Filozofickej fakulte UK v Bratislave. Od roku 1993 sa venuje hudobnej - od roku 2001 aj mimohudobnej - publicistike a kritike. Pravidelne publikuje v časopisoch *Hudobný život*, *Új Szó*, *Slovo*, *Súvislosti* i v *Slovenskom rozhlase*. Vystúpil na medzinárodných muzikologických konferenciách v Grazi, Regensburgu, Žiline a Bratislave.

Od roku 2001 pôsobí ako korepetítor na Tanečnom konzervatóriu Evy Jaczovej (TKEJ) v Bratislave.

Karin Sarkisian (1972) študovala kompozíciu a klavír na Vysokej hudobnej škole S.Komitasa v Jerevane. Od roku 1993 pôsobí na Slovensku. Venuje sa scénickej hudbe: spolupracovala s Metským divadlom v Žiline, s divadelnými súbormi v Martine a Dolnom Kubíne, pričom divadelné predstavenia nezriedka doprevádza naživo. Od roku 2001 pôsobí ako korepetítorka na TKEJ v Bratislave. Jej skladba *Spomienky* vznikla z príležitosti konania tohto koncertu.

Tomáš Nemeč (1970) patrí k najvýraznejším zjavom mladšej generácie slovenských klaviristov. Na košickom konzervatóriu študoval u Š.Drozdeka a L.Kojanovej, na Vysokej škole múzických umení v triede Prof.Mariána Lapšanského. Je laureátom množstva klavírnych súťaží - 1.cena na súťaže slovenských konzervatórií (1988), 2.cena na Hummelovej súťaži v Bratislave (1993) a Brahmsovej súťaži v rakúskom Pörtltschau (1994), 3.cena na Chopinovej súťaži v Mariánskych Láznach (1991) atď. Vystupoval okrem iného so Slovenskou filharmóniou a Symfonickým orchestrom slovenského rozhlasu, absolvoval koncertné vystúpenia v Maďarsku, ČR, Nemecku, Nórsku a Portugalsku. V súčasnosti pôsobí pedagogicky na VŠMU a Cirkevnom konzervatóriu v Bratislave.

Beáta Dreisigová (1982) je herečka a recitátorka, laureátka Poděbradských dní poézie, držiteľka Ceny Viliama Záborského. Navštevuje prvý ročník VŠMU.

Autori textu: Tomáš Horkay a Miloslava Necpalová

Koncert sa uskutoční vďaka finančnej podpore Socialistického zväzu mladých SR